

Реферат на тему: "Твори письменників XIX — початку XX ст."

Тематично-літературні

Реферат на тему:

Твори письменників XIX-початку XX СТ.

XIX ст. було періодом Інтенсивного розвитку художньої літератури для дітей і молоді в багатьох країнах світу.

На початку XIX ст. виникає наука фольклористика. Вчені фольклористи збирали і вивчали зразки усної народної поезії, в тому числі й народні твори для дітей. Казки, легенди й пісні почали друкувати для дитячого читання. Першими такими. вченими були німецькі філологи брати Грімм, які видали збірку народних казок для дітей у 1812 р.

Брати Якоб Грімм (1785-186?) і Вільгельм Грімм (1786— 1859), хоч за освітою були юристи, все життя присвятили дослідженню історії культури німецького народу, його давньої" літератури і народної творчості.

Протягом багатьох років збирали брати Грімм твори усної-поезії і в 1812-1814 рр. видали два томи їх під назвою "Дитячі й сімейні казки".

М. О. Добролюбов писав, що вони "старанно зібрали перекази, легенди, повір'я, притчі, що ходили в народі по Німеччині, і записали їх дуже вірно, намагаючись не змінювати їх первісного характеру" !.

Справді, у казках братів Грімм, як і в народних казках, правдиво висвітлено життя народу в давні часи, в період феодалізму і зростання міст, коли трудящі були безправними, пригнобленими. У своїх казках письменники висловлюють глибоке співчуття до людей Праці, до бідняків, яких вони показують працьовитими, добрими, справедливими. З особливою любов'ю змальовано дітей бідняків. Так, героїня казки "Лісова хатинка", молодша дочка бідного дроворуба, з пошаною ставиться до свого батька, страждає від думки, що не знайде його в лісі і вчасно не принесе йому пообідати. Вона піклується і про чужого їй дідуса, до якого потрапила, коли заблукала в лісі, турбується і про його худобу — не сіла вечеряти, — поки не нагодувала і не напоїла корову, півника і курочку. На противагу своїм старшим сестрам дівчинка в лісовій хатинці виявила доброту, благородство і скромність і за це була нагороджена дідусем — зачарованим королевичем. Дітям бідняків присвячені також казки "Хлопчик з пальчик", "Білосніжка і Червона Квіточка", "Пачоси".

У багатьох казках діють ремісники — майстри своєї справи. В цих казках письменники відображають глибоку пошану народу До працьовитих людей-умільців, чесних, розумних людей ("Три сини", "Хоробрий кравчик", "Пачоси" та ін.).

У казці "Пачоси" розповідається про те, як молоденька наймичка терпеливо збирала пачоси льону, спересердя викинуті її роздратованою господинею. Наймичка

чистила їх, пряла з них пряжу, виткала полотно і пошила собі з нього гарну сукню. У цій казці створено образ ідеальної дівчини, як її уявляв собі народ: вона хазяйновита, бережлива, скромна, ласкава, терпелива тощо.

Зовсім іншими рисами наділені в казках королі, принци, пани, багатії; наприклад, у казці "Гриф-птиця" синові селянина Гансу, чемному, доброму й розумному, протиставляється деспотичний, жорстокий і ненаситний король.

У збірці братів Грімм є казки різних видів: про тварин, чарівні і побутові.

Казки про тварин — "Кішка і мишка в дружбі", "Заєць і їжак", "Бременські вуличні музиканти", "Вовк і семеро козенят* та інші — це дотепні, сповнені народного гумору твори. У них тварини розмовляють і діють по-людському, наділені людськими позитивними якостями і недоліками. Так, заєць із казки "Заєць і їжак" гордовитий і пихатий, як пан, з презирством ставиться до скромного їжака. Але їжак розумніший, тому легко обдунив пана-зайця. Як відомо, цю казку на український лад переказав І. Франко ("Коли ще звірі говорили").

У чарівних казках братів Грімм герої з допомогою чарівників або дивної сили предметів досягають щастя; коли ж у їх долю втручаються злі сили (чарівники), вони стають нещасливими ("Шість лебедів", "Попелюшка", "Шестеро увесь світ обійдуть", "Гензель : Гретель" та ін.).

Є в письменників і побутові казки — гумористичні й сатиричні. У деяких з цих казок вони висміюють попів, монахів, служителів релігії ("Монах у тернику"), в інших викривають і засуджують загальнолюдські пороки: лінощі ("Три ледарі"), глупоту ("Розумна Ельза", "Дурень Ганс"), боягузтво ("Семеро хоробрих"), неповагу до старших ("Старий дід і внучок", "Невдячний син"). В інших своїх казках брати Грімм славлять розум людей, вихідців з простого народу. Так, у казці "Розумна дочка селянська" діє мудра дівчина, розумніша за самого короля. Подібний сюжет є і в російському та українському фольклорі ("Піди туди, не знаю куди" і "Мудра дівчина", "Розумниця" та ін.).

У казках братів Грімм, як і в казках багатьох народів світу, поряд із фантастичними персонажами діють реальні, відтворено типові картини з життя народу, типові характери і взаємини між людьми. Виражено в них мрії народу про щасливе життя трудящих. Казки пройняті здоровою народною мораллю; сюжети їх цікаві, композиція чітка, правильні моральні висновки з їх змісту дітям зробити легко.

Казки братів Грімм мали великий вплив на творчість багатьох письменників — романтиків в I половині XIX ст. Однією з ознак романтизму була увага до усної народної поезії. На основі фольклору розвивається в цей період жанр літературної казки (Гофман, Гауф, Топеліус, Андерсен). _._

Широко відома, наприклад, казка Ернеста-Тодора-

Під впливом братів Грімм написав свої казки німецький письменник-романтик Вільгелім Гауф (1802-1827), учитель, поет, автор кількох романів. Найкращі твори В. Гауфа — казки для дітей, які були надруковані у 1826-1828 рр. Крім сюжетів німецьких народних казок, Гауф використав арабський фольклор ("Про к а ліфа-лелеку",

"Маленький Мук" та ін.), Захоплюють маленьких читачів казки "Карлик Ніс", "Маленький Мук", в яких головні дійові особи — діти бідняків, що зазнають страждань внаслідок соціальної несправедливості, жорстокості людей. У казці "Маленький Мук" письменник викриває короля, співчуває знедоленому доброму хлопчикові Муку. Проте кінець її інший, ніж у народних казках. Маленький Мук залишається самотнім і нещасливим до самої смерті.

Всесвітньо відомий датський письменник, славетний казкар Ганс-Крістіан Андерсен народився 2 квітня 1805 р. в невеликому місті Оденсе. Він був єдиною дитиною в сім'ї бідного шевця. Батько його був грамотною людиною, любив книги. І заохотив до читання й сина.

Хоч. дитячі роки майбутнього письменника пройшли в бідності і тісноті, та хлопчик не відчував себе знедоленим: батьки його дуже любили. Всі, хто знав малого Андерсена, були до нього уважними, багато знайомих хвалили і дивувалися з його здібностей, віщували йому блискуче майбутнє.

Справді, Андерсен був дуже обдарованою і незвичайною дитиною. Тихий, соромливий, він не грався з дітьми в шумні —ігри, як інші хлопчики, а багато читав, мріяв, захоплювався театром, складав п'єси і ставив їх у своєму ляльковому театрі, сам майстрував ляльки і шив для них театральні костюми. Гарно співа, декламував, і тому його часто запрошували до себе заможні жителі Оденсе, для яких він був лише забавкою, бо ніхто по-справжньому не допомагав хлопчикові. Він учився в школі "для бідних", де вчили дітей лише сьак-так читати, писати і трохи рахувати. Вчити Г.-К. Андерсеа в гімназії батьки не мали змоги, а стати ремісником він не хотів. Коли йому минуло чотирнадцять, років, він твердо вирішив поїхати в Копенгаген, хоч і сам ще не знав, ким він хоче стати і що робитиме В СТОЛИЦІ,

Опинившись у 1819 р. у великому незнайомому місті без будь-яких засобів до існування, без освіти, не знаючи ні єдиної душі, Андерсен пережив тяжкі часи. Він сміливо звертався до незнайомих йому діячів мистецтва — композиторів, артистів, письменників, просив їх перевірити його здібності і прийняти на роботу. Хоч і придбав він собі у цей час немало знайомих серед датських артистів і літераторів, проте два роки життя в Копенгагені були для нього періодом голодування, моральних страждань і невдач. Пробував учитися в хорі, та пропав голос. Працював у театрі, виконуючи непомітні ролі, але не мав успіху. Андерсен тоді багато читав, вивчав латинь, та все ж йому бракувало систематичної освіти. Нарешті, один із його знайомих, директор столичного театру Коллін, не обмежився лише добрими порадами, як всі інші друзі Андерсена, а допоміг йому поступити на навчання у гімназію в місті Сля-гельзе і виклопотав для нього стипендію. Так шістнадцятирічний юнак Г.-К. Андерсен став учнем 2 класу і змушений був учитися з малюками.

Гімназичні роки (1822-1826) були в житті Андерсена дуже тяжкими. Він був наполегливим, старанним, учився добре. У вільні від навчання хвилини писав вірші. Директор гімназії хоч і був задоволений успіхами Андерсена, проте не тільки не хвалив його, але й ставився деспотичне, глузливо і забороняв юнакові писати вірші.

Становище молодого поета було нестерпним.

Друзі Андерсена, довідавшись про його страждання, допомагають йому переїхати до Копенгагена. Тут, підготувавшись приватним способом, Андерсен склав успішно екзамени і в 1828 р. став студентом Копенгагенського університету. Знову роки напруженої праці: сумлінне вивчення наук і поетична творчість. Тепер Андерсен знав, що його покликання — художня література. У студентські роки він виступив у датській літературі як поет, драматург, автор нарисів. Вийшла в світ перша збірка його поезій (1830), з успіхом пройшла вистава першої п'єси.

Андерсен багато подорожує. Об'їздив свою батьківщину побував за кордоном: в Італії, Німеччині, Англії, Франції.

інших країнах. У Римі він зібрав матеріал для свого першого роману — "Імпровізатор" (1835). У чужих країнах він теж знайомився з талановитими людьми. До нього ставилися прихильно, він придбав собі багато добрих друзів серед діячів культури різних країн. Андерсен стає близьким другом Ч. Діккенса, познайомився з братами Грімм, з Г. Генне, В. Гюго, О. Бальзаком, Дюма (батьком і сином), Ф. Лістом та ін.

Талант Андерсена визнавали в багатьох країнах, тільки в Данії критики або замовчували його, або писали про нього: насмішливо, з презирством, не визнавали його "своїм". Це дуже пригнічувало письменника. Коли ж слава Андерсена стала світовою, критики змушені були визнати його і припинити глузування.

В період розквіту творчих сил і здібностей Андерсея почав писати казки. У 1835 р. було надруковано дві збірки перших його казок, і вони принесли йому нечувану славу, їх було перекладено на багато мов світу.

З цього часу протягом сорока років Андерсен створив немало казок, які з захопленням були сприйняті не тільки дітьми, а й дорослими. Славний казкар вважав себе щасливою людиною. Свою автобіографію, яку писав довго — з 1846 по 1869 р.— і назвав "Казка мого життя", починає такими словами; "Мое життя — прекрасна, розкішна казка. Якби тоді, коли я вступив у світ маленьким, бідним, самотнім хлопчиком, до мене з'явилась всемогутня чарівниця і сказала: "Обери собі мету і напрям, а я буду тебе направляти і захищати!"— моя доля не могла б бути щасливішою, розумнішою і кращою".

Нечувана популярність, загальна пошана письменникові, пишні свята на його честь, матеріальна забезпеченість, численні друзі, подорожі, а головне — змога займатися улюбленою справою, літературною творчістю,— все це давало Андерсену відчуття щастя, хоч він і багато страждав раніше, довгий час терпів приниження, образи, зневагу. З ним сталося те саме, що й з Героєм його казки "Гидке каченя". Колись гнане й зневажене усім світом, гидке каченя, виріши, стало чудовим лебедем, краса якого всіх вражала. Лебідь став щасливим і забув про свої страждання в минулому.

Помер письменник 4 серпня 1875 р, Андерсен — автор відомих у свій час п'єс ліричних віршів, романів і нарисів про подорожі, але в світову літературу він увійшов як талановитий автор казок. Дивна особливість їх полягає насамперед у тому, що "в кожній дитячій казці є друга, яку у повній мірі можуть зрозуміти тільки дорослі" '.

Андерсен знав це, і тому назву першої збірки "Казки, розказані дітям" він змінив у 1843 р. на "Нові казки". Коли письменникові за кілька місяців до смерті показали проект пам'ятника, де його було зображено серед дітей, Андерсен не ствердив його, сказавши, що свої казки він адресує дорослим у такій же мірі, як і дітям. Проект було перероблено.¹

Казки Андерсена критика зустріла без особливого ентузіазму. Дехто шкодував, що письменник вдався до таких "дрібниць", відступив від серйозної літератури. Тупість і обмеженість дворянських критиків у тогочасній Данії, їх вороже ставлення до письменника з народу не дали їм змоги побачити, що Андерсен вийшов на новий шлях творчості, що своїми казкам він вніс у літературу свіжин оригінальний струмінь.

А казки Г.-К. Андерсена справляли надзвичайно велике враження на читачів — дітей і дорослих.

У казках відбився світогляд Андерсена, його ставлення до людей, до життя. Він любив людей, добре знав життя народу.

Його страждання і радості. З повагою і співчуттям розповідає він у своїх казках про життя бідняків, скромних трудівників, про їх дітей і показує водночас моральну вищість простих людей над багатіями і аристократами. З іронією, насмішкою змальовує він пихатих і дурних дворян, тупих, обмежених королів і придворних, ненаситних купців, багатіїв. Це зближує казки Андерсена з фольклором, з яким він був добре обізнаний ще з дитинства.

Однією з найбільш популярних казок Андерсена є казка "Нове вбрання короля" (1835). У цій казці письменник гостро, дотепно висміює правителів, державних діячів, яким приписують високі моральні якості, почуття людської гідності, а насправді вони духовно убогі. Вислів: "А король голий" — став крилатою фразою, якою народ викриває убогість думки людини, її фальшиву репутацію.

У казці висміяно підлабузництво, лицемірство, боязнь підлеглих сказати у вічі правду високопоставленим особам, тобто пороки, властиві класовому суспільству. Нікчемності, убогості правителів, лицемірству придворних протиставляються правдивість і сміливість народу.

Казка чітко побудована, сюжет її динамічний. Починається вона з яскравої характеристики короля, і нею письменник вмотивовує зав'язку — появу пройдисвітів та їх намір обдурити короля і всіх його підлеглих. Дія розвивається швидко. У кожному епізоді розкриваються характери дійових осіб. Уміло вдають, нібито вони старанно працюють, хитрі й зухвалі пройдисвіти: ЕОНИ сидять за порожніми верстатами і тчуть без пряжі, сплячуть багато свічок, щоб всі думали, наче вони і вночі працюють; великими ножицями ріжуть повітря, ніби кроють тканину, шиють голками без ниток, щоб ніхто не побачив, що нитки не витрачаються.

Король і придворні теж удають, ніби вони захоплені красою тканини, якої не бачать. За допомогою внутрішніх монологів письменник показує різкий контраст між станом персонажів, їх думками та переживаннями і тим, що вони говорять. Розгублені і неприємно вражені, що не бачать нового вбрання, вони старанно приховують від інших

свої справжні почуття й роздуми і вишуканими словами вихваляють тканину, її візерунки, фарби, удавано захоплюються її красою. Цим прийомом Андерсен влучно викриває лицемірство придворних і обмеженість короля. Ось до "майстрів" з цілим почтом з'явився король, щоб подивитися на матерію. Всі роблять вигляд, ніби милуються чудовою тканиною. Це ж саме робить і король, щоб приховати від інших, що він не достойний займати таку високу посаду.

Дія досягає свого найвищого розвитку у сцені святкового параду, коли король змушений був вийти на вулицю столиці у "новому вбранні", щоб показатися народу. Контраст між урочистістю церемонії і виглядом голого короля під розкішним балдахіном — прийом, за допомогою якого письменник створює комічний ефект, викриває й-засуджує короля і придворних, їх нікчемність і глупство.

Казка закінчується правдиво і мудро: істину — король голий — сказала невинна дитина, яка ще не навчилася лицемірити. Настає розв'язка: хоч король і зрозумів свою помилку, але продовжує поводитись так, нібито нічого й не сталося.

В інших казках Андерсен також гостро картає і засуджує пороки верхівки тогочасного суспільства. У казці "С о л о в е й" (1843) висміяно неуктво, тупість придворних імператора, відірвав їх від життя народу, невміння збагнути справжнє мистецтво, відрізнити його від фальшивого, підробленого. Ці тупі й обмежені придворні віддали перевагу механічній іграшці, штучному солов'єві, бо хоч він і співав лише одну мелодію, його можна було завести коли завгодно, він міг співати, не стомлюючись, по тридцять разів одне і те ж. Вони знехтували живого солов'я, його чарівну пісню і вигнали його з володінь імператора.

І так само принцеса із казки "Свинопас" відмовилася прийняти від принца в дарунок живого солов'я і прекрасну троянду, бо вони були не штучні, а справжні, їй більше сподобалися такі нікчемні іграшки, як, наприклад, музична горох-тушка, що награвала популярні польки й вальси, і чарівний горщик, який відкривав принцесі тайну, у кого що вариться на обід.

У казці "Принцеса на горошині" (1833) Андерсен висміяв аж занадто тендітну, зманіжену принцесу, яка відчула горошину, покладену на її ліжко під двадцять перин і матраців. За цю надмірну чутливість її було визнано в аристократичному світі справжньою принцесою.

У багатьох казках Андерсена висміяно обивателів, обмежених, тупих, чванливих, хоч цими рисами письменник часто наділяє не людей, а тварин або неживі предмети. Такими обивателями, чванливими і нерозумними, є, наприклад, кіт і курка у казці "Гидке каченя" (1843). Вони, як і качки, зневажають бідне каченя тільки за те, що воно не таке, як усі інші качки й каченята.

Ім не під силу збагнути трагедію "гидкого каченяти", зрозуміти його прагнення, його бажання стати кращим, жити у злагоді з усіма, чинити лише добро всім, хто його оточує. Вони просто вважають його божевільним.

Тобі нічого робити, тому у голову такі дурниці; неси яйця або воркочи,— і все минеться казала йому самовпевнено курка.

Зовсім інший тон у казках Андерсена, коли він розповідає про хороших людей, благородних, добрих і правдивих, про героїв, стійких у біді і мужніх, здатних бути самовідданими, вірними в дружбі.

Маленька дівчинка Герда мандрує по світу, зносить муки, долає великі труднощі, щоб дізнатись, куди зник її Друг — хлопчик Кай. Зрештою вона дізнається, що Кая забрала у своє крижане царство Снігова королева. Тільки велика любов дівчинки, її самовідданість і гарячі сльози допомогли знайти хлопчика — розтопити лід у його серці і повернути йому життя ("Снігова королева" — 1844).

Крихітна дівчина Дюймовочка і ластівка допомагають одне одному в біді, рятують у важку хвилину життя ("Дюймовочка").

Тварини і рослини, олюдені письменником, по-людському добрі, співчують чужому горю, полегшують страждання інших.

Казки Андерсена вже давно перекладені на українську мову. У Києві вперше вийшла книжка під назвою "Казки Андерсена" у 1873 р. Цей переклад зроблено М. Старицьким. До казок додано біографію письменника і 11 малюнків, у збірці вміщено 24 казки. Того ж року всі ці казки були видані нарізно.

У 1906 р. в Києві (видання Б. Д. Грікченка) вийшли казки Андерсена в перекладі Марії Загірньої (дружина Б. Грінченка). До цієї збірки ввійшло 16 казок ("Соловейко", "Мати", "Русалочка", "Ялинка", "Циганська голка", "Дівчинка з сірниками", "Нове королівське убрання" та ін.). Другим виданням вона вийшла у 1918р.

Після Жовтневої революції діти читають казки Андерсена в перекладах багатьох радянських письменників, зокрема з датської мови — О. Іваненко. Нове видання в її перекладі, з біографією Андерсена та з кольоровими малюнками Г. Григор'євої, вийшло в 1964 р. у видавництві "Веселка".

Не можна не згадати і про роль Марка Вовчка у популяризації творів Андерсена. Вона переклала його казки на російську мову, і вони вийшли в світ.

Про велике виховне та естетичне значення казок Андерсена для багатьох поколінь дітей можна сказати словами М. Г. Чернишевського: "Поети розкривають людям благородні поняття про життя і благородні почуття; читаючи їх твори, ми привчаємося відвертатися від усього пошлого і поганого, розуміти чарівність всього доброго і прекрасного, любити все благородне; читаючи їх, ми самі стаємо кращими, добрішими, благороднішими".